

ТУРИЗМНИНГ МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ЗАРУРАТИ ВА АҲАМИЯТИ

Г.Раджабова

Ҳозирги даврда туризм кўпгина мамлакатларда иқтисодиётини ривожлантиришга таъсир кўрсатувчи муҳим соҳага айланди. Туризмнинг асосий афзаллиги даромадларни кўпайтириш ва янги иш ўринларини яратишда катта самара беради. Кўпгина минтақалар ва мамлакатлар учун бу энг муҳим аҳамият касб этади. Туризмни ривожлантиришда бир қанча омиллар мавжуд бўлиб, уларнинг энг асосийси инновациялардир. Бозор иқтисодиёти шароитида мамлакат иқтисодиётини ривожлантиришни инновацияларсиз амалга ошириб бўлмайди. Хусусан, инновациялар билан боғлиқ жараёнлар ривожланаётган мамлакатлар иқтисодиёти учун устувор аҳамият касб этади.¹

Кишилиқ жамияти тараққиётининг ҳозирги босқичида инновацияларнинг иқтисодий тараққиётда тутган ўрни тўғрисида яхши тасаввурга эга бўлиш учун ривожланган мамлакатлар ялпи ички маҳслотининг ўсиши 90 фоизга янги билим ва технологиялар ҳисобидан шаклланаётганлигини алоҳида таъкидлашимиз лозим.² Инновация – бу инсон жамиятининг қонуни, жамият ривожланишининг доимий кучи, унинг маҳсули ва умуман тараққиётнинг асосий омили.³ “Инновация” атамаси янги иқтисодий категория сифатида XX асрнинг биринчи ўн йиллигида австриялик олим Й.Шумпетер томонидан илмий асослаб берилган ва ишлаб чиқилган бир қанча “янги комбинациялар”, иқтисодиётнинг ўша даврда кўтарилишидан далолат беради.⁴ Инновация тушунчаси остида, у янги истеъмол маҳсулотларининг янги турларини, янги ишлаб чиқаришни, янги бозорларни ташкил қилиш шакларини жорий этиш ва улардан фойдаланиш учун ўзгартириш киритишни назарда тутган.⁵

Шунинг учун ривожланиш истагида бўлган ҳар қандай корхона, жумладан, туристик корхоналари инновацияларни қабул қилиши ва ўз фаолиятида жорий қилиши керак. Биз олиб бораётган тадқиқотимизда ҳам, айнан, туристик корхоналарни ривожлантиришда инновациялардан фойдаланиш орқали уларнинг самарадорлигини оширишни ёритиб беришни мақсад қилиб қўйдик.

Ўзбекистонда туризмга мужассамлашган улкан салоҳиятни руёбга чиқариш, уни миллий иқтисодиётни юксалтиришдаги ролини кескин ошириш,

¹ Xhiliola Agaraj & Merita Murati “[Tourism an Important Sector of Economy Development](#)”, *Annals - Economy Series*,

Constantin Brancusi University, Faculty of Economics, vol. 1, 2009. pages 83-90.

² <https://www.internetworldstats.com/dsl>

³ Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент: Учебник для вузов. 6-е изд. — СПб.: Питер, 2011. — С.15.

⁴ Шумпетер Й. Теория инноваций и последующие теории. // _____

⁵ Оголева Л.Н. Инновационный менеджмент. – М.: ИНФРА, 2001. С.23.

янги иш ўринларини яратишдаги мавқеини мустаҳкамлаш ушбу тармоқни тараққиётнинг анъанавий моделидан унинг инновацион моделига ўтишини тақозо этади. Бу борада мамлакатимизда жиддий чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, Жиззах вилоятининг Бахмал ҳамда Зомин туманлари базасида АҚШ нинг Йемоустаун миллий боғи ва Гранд Карзон полупасида йирик туристик кластерни барпо этиш инновацион лойиҳаси амалга оширилмоқда.⁶ Шу нуқтаи назардан Ўзбекистонда туризмни инновацион асосда ривожлантиришнинг аҳамияти, зарурлигини мантиқий далиллар асосида асослаб бериш зарур. Биринчидан, кишилиқ жамияти тараққиётининг ҳозирги босқичида инновациялар фан ва техниканинг замонавий ютуқларини янги технологиялар, янги маҳсулотлар, коммуникацияларнинг янги воситалари, хизматларнинг янги турлари, бошқаришнинг ва аҳоли истеъмолини қондиришнинг янги усулларини қўллаш асосида Ўзбекистон миллий иқтисодиётини тез ва барқарор юксалтиришга имконият туғдиради. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 2018 йилнинг 21 сентябрида "Мамлакатни инновацион ривожлантиришнинг стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида"ги Фармонида бу хусусда шундай ёзилган: "Илм-фан ва техника ютуқларини кенг қўллаган ҳолда, иқтисодиёт тармоқларига, ижтимоий ва бошқа соҳаларга замонавий инновацион технологияларни тезкор жорий этиш Ўзбекистон Республикасини жадал ривожлантиришнинг муҳим шарти ҳисобланади".⁷ Шу юзасидан давлат раҳбари 2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантиришнинг стратегияси ҳамда, стратегиясини амалга ошириш бўйича "Йўл Харитаси" шунингдек, Ўзбекистон Республикасини 2030 йилгача кўрсатилган ривожлантиришнинг мақсадли кўрсаткичларини тасдиқлади.⁸

1.1-жадвал

Ўзбекистонда туризм индустриясини ривожлантиришнинг муҳим омиллари⁹

Мезон	Афзалликлар	Ноқулайликлар
Географик жойлашиш	Ўрта Осиё Маркази	Денгизга тўғридан – тўғри чиқиб бўлмади
Сиёсий аҳвол	Барқарорлик	Кўшни Афғонистондаги беқарорлик
Иқтисодий ҳолат	Иқтисодиёт тизимининг қайта қурилиши	

⁶ В Узбекистане появится туристический кластер по образу Йеллоустона и Гранд - Каньона. <http://kun.uz>

⁷ Ўзбекистон Республикаси Президентининг "2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантиришнинг стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида"ги Фармони. 2018 йил 21 сентябр. [Электрон ресурс]. – Кириш йўли: <http://lex.uz>

⁸ Ўша жойда.

⁹ Мирзаев, Р. Солнце путешествует по миру чтобы рассеять тени. –Т.: Ипак «Шарқ» -27-29 с.

Ижтимоий аҳвол	Аҳолидаги меҳмондўстлик, одамшинавандалик	
Жойлашиш воситалари (хона ва хизматлар)	Замонавий янги меҳмонхоналар очилган ва меҳмонларга хизмат кўрстмоқда	Меҳмонхоналарда кичик ходимлар масаласи йўлга қўйилмаган
Ресторанлар	Спиртли ичимликлар истеъмол қилишга қаршилик йўқ	Етарли даражадаги импорт маҳсулотларнинг йўқлиги
Инфратузилмаси	Тўғридан-тўғри чартер рейслар мавжуд	Умумий даража юқори эмас
Диққатга сазовор жойларнинг инфратузилмаси	Қониқарли	Уларнинг аҳволига эътибор етарли даражада эмас
Тарихий жойлар	Самарқанд, Бухоро, Хива, Буюк Ипак йўлида жойлашган бошқа шаҳарлар	Қайта таъмирлаш ва тиклаш зарур
Халқ амалий ижодиёти	Бебаҳо нарсалар (шоҳ асарлар) ҳайкалтарошлик – бадий манзара услублар	Сувенир сотиладиган дўконларнинг камлиги
Иқлим шароитлари	Туризм билан йил бўйи шуғулланиш имконияти	Қуруқ, иссиқ ёз
Табиат	Тоғлар, чўллар, кенгликлар	Денгизларнинг йўқлиги
Спорт ўйинлари	Теннис кортлари, гольф майдонлари, футбол майдонлари, тоғ чангиларида учинч учун мўлжалланган жойлар	Жиддий ривожлантириш зарур

Туризм соҳасида ҳамкорлик қилиш орқали хўжаликнинг жадал ривожланиши, уни иқтисодий аҳамиятини ўсиши туристик хизмат соҳасининг катта фойда келтира олиши, бу соҳага сармояларни кўплаб сарфланишига олиб келди. Капитални кўп талаб қилишига қарамай, туристик хўжаликка сарфланган капитал жуда фойдалидир, чунки у ўзини нисбатан тез қоплайди. Хорижий туристлардан олинадиган пул тушумлари даромадга айланади ва миллий иқтисодиётнинг турли тармоқларида муомалада бўлади. Айрим ғарб иқтисодиётчиларининг баҳолашларига кўра, хорижий туристлардан олинадиган пул тушумлари муомилада йилда уч-беш марта ва ундан кўпроқ айланади.